

Pedagogers samspel med barn i förskolan

Hur används Vägledande samspel, ICDP, i förskolan

Teachers' interactions with children in preschool
How is Guided interaction, ICDP, used in preschool?

Anna Persson

Fakulteten för Humaniora och Samhällsvetenskap

Förskolläraryrket FFP

15 högskolepoäng

Handledare Annika Åstrand

Examinator Ann-Britt Enochsson

20140522

Löpnummer

Abstract

The purpose of this study is to find out how teachers in preschool interact with children.

By unstructured observations of teachers in preschool I intend to find out how they interact with children. Is it possible to see that the operation is built on guided interaction speciality?

Positive interaction between adults and children is of importance to a good childhood and a child's learning. I have asked myself how teachers interact with children in preschool. There are different ways of interaction. International Child Development Programme, ICDP, Guided interaction has named different ways of interaction. It is based on three dialogues which are divided into 8 themes. Each dialogue is directed to different parts in the interaction. The three dialogues are: The emotional dialogue, the meaning and extending dialogue, and finally the regulatory dialogue.

Teachers interact with children, in a positive way of interacting, and often without a thought of why, it is something they just do. What I saw was that the children received positive confirmation of the educators and the operation is built on ICDP's interaction speciality.

Keywords

interaction, preschool, ICDP, guided interaction

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka hur några pedagoger samspelar med barn i förskolan.

Jag ska genom ostrukturerade observationer av pedagoger på en förskola ta reda på hur de samspelar med barn. Kan man se att arbetssättet bygger Vägledande samspel?

Positivt samspel mellan vuxna och barn är av betydelse för en god uppväxt och barns lärande. Det jag har frågat mig är hur samspelar pedagogerna barn i förskolan? Det finns olika sätt att samspela.

International Child Development Programme, ICDP, Vägledande samspel, har satt namn på olika sätt att samspela. Det bygger på tre dialoger som är indelade i 8 teman. Varje dialog hänvisar till olika delar i samspellet. Den känslomässiga dialogen, Den meningsskapande och utvidgande dialogen och till sist Den reglerande dialogen.

Pedagogerna samspelar med barnen ofta utan en tanke bakom, utan det är bara något man gör. Det jag såg var att barnen fick positiv bekräftelse av pedagogerna och att arbetssättet bygger på Vägledande samspel.

Nyckelord

Samspel, förskolan, ICDP, Vägledande samspel

Innehåll

Inledning	1
Syfte	1
Frågeställningar	1
1 Bakgrund.....	2
1.1 ICDP - historik	2
2 Litteraturgenomgång.....	3
2.1. Programmet Vägledande samspel/ICDP	3
2.1.1. Dialog 1	3
2.1.2. Dialog 2	4
2.1.3. Dialog 3	5
2.2. Samspel i annan litteratur.	6
2.2.1 Vygotskij	6
2.2.2 Piaget	7
2.2.3 Yngre barn	7
3 Metod	8
3.1 Etik	9
3.2 Reliabilitet och validitet.....	10
4 Resultat.....	11
5 Diskussion och analys	13
Avslutning	16
Förslag till fortsatt forskning	16
Referenser	17

Inledning

I läroplanen för förskolan, Lpfö 98/10 (Skolverket, 2010) står det att förskolan ska ge varje barn stöd i att utveckla en positiv bild av sig själv som en skapande och lärande individ. Pedagogerna ska hjälpa barn att känna tilltro till sin egen förmåga. Samspel är viktigt för barns utveckling och lärande.

Programmet Vägledande samspel/ICDP (International Child Development Programme) är ett program kring samspel, det sätter ord på olika sorters samspel.

I den kommun jag bor och verkar i ska alla pedagoger jobba enligt Programmet ICDP / Vägledande samspel. Alla pedagoger har gått vad som kallas inspirationstillfälle, dvs. alla pedagoger har fått en första grund i Vägledande samspel. Självt går jag steg 2 i en 3 stegsutbildning i Vägledande samspel. Mitt intresse för Programmet ICDP / Vägledande samspel har ökat med mer kunskaper jag fått genom den utbildningen.

Jag har funderat över hur pedagogerna i förskolan samspelar med barnen i olika situationer. Vad händer när ett barn blir bemött på ett positivt respektive negativt sätt? Hur bemöter pedagogerna barnen vid konflikter? Vad svarar pedagogerna när barnet frågar om de får göra en viss sak?

Jag ska genom att observera pedagoger ta reda på hur samspelet mellan pedagoger och barn fungerar på en förskola.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur några pedagoger samspelar med barn i en förskola.

Frågeställningar

Kan jag se att Vägledande samspel/ICDP genomsyrar arbetssättet?

Hur bekräftar pedagogerna barnen?

1 Bakgrund

1.1 ICDP - *historik*

ICDP står för International Child Development Programme. Det utvecklades av professorerna Henning Rye och Karsten Hundeide båda aktiva vid Oslo Universitet. ICDP är en internationell stiftelse som registrerades 1992 i Norge. Det utvecklades för att ge stöd och vägledning till föräldrar i deras samspel med sina barn (Niss, Hindgren, Westin 2007).

Hundeide (2009) skriver att ICDP kom till Sverige 1999 och registrerades hos Länsstyrelsen i Stockholm hösten 2000. Sedan 1994 arbetar man med ICDP som grund i flera länder, bl.a. Angola, Tanzania, Etiopien, Brasilien, Colombia, Ryssland, Makedonien, Italien och Danmark. ICDP finansieras av bl.a. UNICEF och ofta i samarbete med lokala universitet som dokumenterar och utvärderar det som genomförs. Sedan 2002 finns ett nätverk mellan Sverige, Norge och Danmark och man har träffar en gång per år.

I läroplan för förskolan Lpfö 98/10 (Skolverket, 2010) står det om det livslånga lärandet. Lärandet kan erövrats på olika sätt, på sidan 6 i Lpfö 98/10 står det ”Barn söker och erövrar kunskap genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande, men också genom att iaktta, samtala och reflektera.” och på sidan 7 står det ”Lärandet ska baseras såväl på samspel mellan vuxna och barn som på att barn lär av varandra. ... Förskolan ska ge barnen stöd i att utveckla en positiv uppfattning om sig själva som lärande och skapande individer. De ska få hjälp att känna tilltro till sin egen förmåga”

2 Litteraturgenomgång

2.1. Programmet *Vägledande samspel/ICDP*

Vägledande samspel är ett samhällsorienterat program som är riktat till både föräldrar och andra omsorgspersoner. Målsättningen är att stödja och främja psykosocial kompetens hos personer som har ansvarar för barn. Programmet är hälsofrämjande, förebyggande och samhällsinriktat, d.v.s. programmet är inte riktat mot barn med problem, som ex. inom psykiatri (Hundeide, 2009, Niss, Hindgren, Westin, 2007).

Grundtanken med vägledande samspel är att påverka och förbättra samspelet mellan barn och föräldrar eller annan omsorgsgivare. Niss m.fl. (2007) skriver att programmen är baserade på forskning kring vad som krävs i uppväxtmiljön för att barn ska utvecklas på bästa sätt. Hundeide (2009) skriver att för att ett bra eller gott samarbete ska lyckas förutsätter det att omsorgsgivaren är positivt inställd till barnet, d.v.s. att barnet uppfattas som en person med utvecklingsmöjligheter.

Eftersom vi lever i ett mångkulturellt samhälle anser Hundeide (2009) att vi måste se till olikheterna inom olika kulturer. Människor har olika uppfattningar om hur ett barn ska vara. I det traditionella samhället där jordbruket är en livsstil kan man tänka sig att lydnad, respekt, arbetsmoral och lojalitet mot familjen är viktiga egenskaper. Barnen är viktiga ur en ekonomisk funktion, de är betydelsefulla som arbetskraft och för att ta hand om föräldrarna inför ålderdomen. I det moderna samhället är det annorlunda, de omsorgsfunktioner som tidigare var hos familjen har nu mer och mer tagits över av de offentliga: kommun och stat. Dagens samhälle bygger mer på konkurrens, och det läggs mer vikt vid utveckling av självständighet, individualitet och att vara sig själv.

Det är viktigt att vara medveten om detta i det mångkulturella samhället vi lever i idag. Alla människor har inte samma uppfattning om vad som är målet med barnens uppfostran och omsorg. Det är nödvändigt att i samband med omsorg vara klar över vilka värderingar man önskar att barnet ska utveckla.

En viktig del av programmet *Vägledande samspel* är de tre dialogerna och de åtta temana för gott samspel. Här följer en presentation av dialogerna och de teman som hör till respektive dialog.

2.1.1. Dialog 1

Den emotionella/känslomässiga dialogen. Omsorg som emotionellt bekräftande och erkännande kommunikation enligt Hundeide (2009) och Niss m.fl.(2007)

Tema 1 * Visa positiva känslor – visa att du tycker om barnet.

Tema 2 * Se och följ barnets initiativ – visa följsamhet med barnet.

Tema 3 * Intim dialog och turtagning - Ha en god dialog med barnet, utbyt positiva känslor

Tema 4 * Bekräfta och erkännande – förmedla en känsla av betydelse och kompetens.

Niss m.fl. (2007) menar att alla barn behöver veta om att de är älskade. Det räcker inte att föräldern älskar sitt barn, utan att de visar det genom sitt sätt att vara med barnet. Som pedagog handlar det inte om att älska alla barn, det kan man inte. Pedagogen ska visa barnet respekt, stort intresse och vara positivt engagerad i det barnet gör. Frågan blir lite olika till föräldrar och pedagoger. ”Hur visar du att du älskar ditt barn?” respektive ”Hur visar du respekt, intresse och ett positivt engagemang?”

Förmågan att visa och tolka känslor är en viktig medfödd förmåga. Barn tittar på den vuxnes ansikte och tolkar det som en spegel. Ser barnet irritation, missnöje eller likgiltighet, eller ser barnet ser glädje, intresse och ömhet? Olika ansiktsuttryck påverkar barnets självbild. Lika är det med den vuxnes röst. När den vuxna är positiv på rösten och i ansiktet blir barnet positiv. Det är lätt att få med barnet på våra idéer och de vill vara med i den goda stämningen. När den vuxne är trött och irriterad är det svårt att få med barnen på våra lekar och aktiviteter.

Genom den känslomässiga dialogen får barnet positiv uppmuntran och bekräftelse, vilket får den att känna sig betydelsefull och kompetent. (Hundeide, 2009, Niss m.fl. 2007)

2.1.2. Dialog 2

Den meningsskapande och utvidgande dialogen enligt Hundeide (2009) och Niss m.fl.(2007).

Tema 5 * Gemensam uppmärksamhet och fokusering (”Se här!”). Hjälp barnet att koncentrera sin uppmärksamhet så att båda tar del av vad som händer

Tema 6 * Ge innebörd till barnets upplevelser av omvärlden genom att beskriva vad båda upplever, samt genom att visa engagemang och entusiasm (”Vad är det?”)

Tema 7 * Utvidga och förklara för barnet vad båda upplever tillsammans (”Hur och varför?”)

I den meningsskapande dialogen menar Niss m.fl. (2007) att det krävs precis som i den emotionella dialogen, sensitivitet och förmåga att anpassa sig till barnets initiativ och uppmärksamhet. Det sker ofta naturligt när omsorgsgivaren har inlevelse och är empatisk identifierad med barnet. Omsorgsgivaren kan lätt förstå barnets initiativ och meduppleva barnets planer och avsikter. Nya erfarenheter ska blandas

med gamla beprövade kunskaper. Barn behöver förstå vad som händer här och nu, och vad som nyss skedde. Barn försöker skapa en förståelse för sina vardagsupplevelser som ibland kan vara svåra att förstå. Det kan vara upplevelser både i deras omgivning som inombords.

I den meningskapande och utvidgade dialogen skriver Hundeide (2009) att det finns ett naturligt samband mellan de olika temana. Många gånger börjar dialogen med att fokusera på något gemensamt (tema 5). Det blir kommenterat och beskrivet (tema 6) och blir därefter utvidgat och vidareutvecklat genom förklaringar och berättelser (tema 7). Denna dialog uppstår många gånger naturligt i sammanhang där barnet söker information och förklaring. Det kan vara en bild i en bok, ett TV-program eller något man ser när man går på promenad. Initiativet kan komma från både barnet och den vuxna. Denna dialog kan verka obetydlig i ett första ögonkast. Men det har visat sig att den är av mycket god kvalitet i barnets sociala, språkliga och kognitiva utveckling. (Hundeide, 2009, Niss m.fl. 2007)

2.1.3. Dialog 3

Den reglerande och gränssättande dialogen enligt Hundeide (2009) och Niss m.fl.(2007)

Tema 8* Vägleda barnets handling steg för steg. Hjälpa barnet till självreglering

Det åttonde temat omfattas av fyra aspekter.

8 a) Reglering genom att planera steg för steg

8 b) Anpassat stöd

8 c) Reglering med hjälp av tillrättalagda rutiner

8 d) Positiv gränssättning

Niss, m.fl. (2007) menar att barn behöver vägledning och kärlek. Barn behöver lära sig vilka regler som gäller i förskolan och i livet. Den reglerande dialogen hjälper barn att utveckla sin självkontroll. De får hjälp med att sätta gränser för villkor för att växa som människor. Det är en svår balansgång, då för snäva gränser kan ta bort lusten att lära och utforska, och för vida gränser kan göra barnen otrygga.

Den reglerande dialogen ska till huvudsak omfatta positiv reglering. Barnen får i en positiv ton förklarat vad som gäller vid olika situationer. (Hundeide, 2009, Niss m.fl. 2007)

2.2. Samspel i annan litteratur.

Karlsson (2008) menar att samspel är allting som utspelar sig mellan två personer. Ordet i sig betyder ömsesidig påverkan eller växelverkan mellan två personer som befinner sig i närheten av varandra. Centralt för hela personlighetsutvecklingen är i samspelet mellan barn och föräldrar. Förmågan till självuppfattning, förmågan att hantera egna känslor och förmågan att läsa av andra människors känslor. Mycket utvecklas inom samspelets ram långt innan orden har kommit

2.2.1 Vygotskij

Vygotskij ansåg, enligt Säljö (2012) att människan är under ständig utveckling, att hon lär sig nytt vid olika tillfällen. Utveckling är inte begränsat till barn utan något som pågår genom hela livet.

Partanen (2009) skriver om Vygotskij som myntade uttrycket den *proximala utvecklingszonen* eller det närmaste utvecklingsområdet. Hans syn att ett barn/elev som hade en bas av färdigheter kunde lite till, om det fick stöd av en kamrat eller vuxen. Den nya kunskapen blir den nya basen och en ny utvecklingszon utvecklas. När ett barn får utmaningar som ligger i dess utvecklingsområde, sker en utveckling under en period. Säljö (2012) skriver att den kunnige bygger en ställning som den lärande kan använda för att ta sig vidare i sitt arbete. Om barnet bara får arbeta med de kunskaper den redan har, skriver Partanen (2009) sker inte samma utveckling. Barnet får bara repetera det den redan kan och det är i det långa loppet tråkigt. Får barnet däremot för svåra utmaningar - utanför den proximala utvecklingszonen - utsätts barnet för stora krav. Vilket kan leda till att barnet inte maktar med utmaningen och det är stor risk att den ”tappar sin motor”. Välmenande pedagoger, föräldrar och ibland eleven själv driver på arbetet vilket kan leda till att eleven blir mer och mer passiv.

En elev som befinner sig i utvecklingszonen och som känner ett engagemang och intresse för den nya kunskapen upplever ofta att lärandet är meningsfullt ur sitt perspektiv. De kan formulera en egen målsättning och mening med uppgiften som ska genomföras. En av skolans viktigare uppgifter är att hitta de tillfällen där eleven känner att den lyckas. En strategi är att fråga eleven hur den tänker och hur den tänker lösa den uppgift den står inför, det är mycket viktigare än att ge feedback på vad som är bra eller inte. Pedagogens ska vara nyfiken på hur eleven tänker, för att kunna vägleda den vidare till nästa steg.

Vygotskij ansåg, enligt Jerlang och Ringsted (1999) att alla former för psykiskt liv utvecklas i det sociala, mänskliga samspelet och att de redan utvecklade erfarenheterna förmedlas genom språket. Han ansåg därför att samspelet i undervisningen blir centralt.

2.2.2 Piaget

Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, (2007) skriver om Piagets teori High/Scope programmet som bygger på intellektets struktur och stegvisa förändringar med ålder. Det handlar om hur det aktiva barnet själv inom ramen för sin biologiska mognad konstruerar kunskaper. Det är den vuxnes roll att leda barnet mot den egna utvecklingen, även samspelet mellan barn framhålls som viktig för kunskapsutveckling.

Lärarens förhållningssätt är till stöd för barns handlingar och språk, de ska hjälpa barnet att ta egna beslut och att hjälpa dem att lösa sina egna problem.

2.2.3 Yngre barn

Röthle (2008) skriver att när de yngsta barnen leker vill de gärna att en vuxen finns i dess närhet. De kan söka trygghet genom ögonkontakt med den vuxna. Det är också ett sätt att bekräfta att den vuxna är kvar i rummet. De yngsta barnen kan krypa eller gå till en vuxen för att tanka trygghet innan den börjar leka. Under lekens gång kan den vid flera tillfällen gå fram till den vuxna för att få bekräftelse och tanka trygghet för att sedan gå tillbaka till leken. Om den vuxna inte bekräftar barnet utan motar den tillbaka till leken kan det sluta med att barnet känner en osäkerhet och bara går omkring planlöst.

För att barn ska känna trygghet behöver den veta var den vuxna befinner sig. Det händer att telefonen ringer och den vuxna går iväg utan att förklara för det lilla barnet var den går. I och med det försvinner den känslomässiga tryggheten och leken kan upplösas. Om ett barn vid flera tillfällen blir övergiven på detta sätt börjar barnet fundera på om den vuxna finns på plats när den behöver en vuxen. Det går inte att undvika avbrott, men det är lättare för barnet att hålla leken om den vuxna talar om var den går och att den tar kontakt när den återkommer. Dagsrytmen består av rutiner som barnet blir bekant med och så småningom ”vet” barnet att världen består av människor och händelser som man kan lita på. Detta gör till slut förskolan till en trygg plats för barnet. (Röthle, 2008)

3 Metod

Jag valde att göra ostrukturerade observationer kring hur pedagoger bemöter och samspelar med barn på en förskola. Vid ostrukturerade observationer, skriver Bell (2006) har forskaren en klar uppfattning om vad som ska undersökas även om de inte är på det klara med detaljerna. När forskaren kommit så långt att den bestämt ostrukturerade observationer som metod har den ofta en relativt god kunskap, både teoretisk och empirisk omkring problemområdet. Denna kunskap kan utnyttjas när det ska bestämmas om plats och tid för bästa tillfälle att göra observationen. När ostrukturerade observationer används ska allting registreras, vilket är i det närmaste omöjligt anser Patel och Davidsson (1994). Det gäller att notera så detaljerat som möjligt hur parter förhåller sig i en viss miljö. Vid observationstillfället är observatören inte deltagande i aktiviteten som pågår skriver Byrman (2009).

För att analysera min undersökning ska jag jämföra vad forskarna skriver om samspel och vad jag kommit fram till i mina observationer. Kommer jag att se samma saker som forskarna eller får jag en annan syn på samspel efter mina observationer? Min analys av ostrukturerade observationer på förskolan skedde genom att jag har relativt goda kunskaper både teoretiskt och empiriskt på området. Enligt min analys så ser jag betydelsen av att pedagogerna bemöter och vägleder barnen utifrån Vägledande samspels tre dialoger för att ge meningskapande och lärande för barns utveckling.

Förskolan kontaktades per telefon, där de tillfrågades om jag fick komma och observera pedagogerna i deras samspel med barnen. Svaret var genast positivt, men jag bad ändå min kontaktperson skulle fråga sina kollegor på båda avdelningarna om det gick bra att jag kom. Vid telefonkontakt någon dag senare fick jag ett positivt svar att jag var välkommen.

Förskolan har två avdelningar där jag valde att observera den ena avdelningen inne (avd. 1) och pedagoger från den andra (avd. 2) om vi träffades ute senare. Avdelning 1 består av 3 pedagoger, två förskollärare och en barnskötare och 17 barn. Jag skrev ett löpande protokoll på de situationer där pedagogerna samspelade på något sätt med barn. Jag dokumenterade 11 olika samspelssituationer mellan kl. 8.30 - 11.00. Jag har valt att bara ta med fem situationer eftersom flera situationer var liknande.

Observationsdagen var jag på plats ca kl. 8.30, då var även alla tre pedagogerna på avdelning 1 på plats. Jag tittade på lokalerna när jag kom till förskolan och valde att sätta mig i ”stora köket” eftersom det var där pedagogerna befann sig. Det var även här som de yngre barnen var. De äldre barnen lekte själva i de mindre rummen som finns i anslutning till köket. Den här dagen var det många barn borta vilket gjorde att det var lugnt i barngruppen. Pedagogerna berättade att så här brukar det inte vara så ofta. ”Kan du

inte komma tillbaka en dag när vi har fler barn här? Så här lugnt brukar det inte vara.” Eftersom det var lugnt med barnen gick en pedagog iväg och tog planeringstid. Jag tittade på deras lokaler och tog plats efter en vägg där jag hade uppsikt över lokalerna och de två kvarvarande pedagogerna.

Vid 10-tiden gick pedagogerna och barnen ut och jag följde med, jag träffade då pedagoger från avdelning 2. Den här dagen var det flera ordinarie pedagoger borta och det var vikarier på plats istället. Jag valde då att bara observera de ordinarie pedagogerna som gett sitt godkännande att jag observerade dem.

Vid 11-tiden gick jag fram till de två pedagogerna från avd. 1 och berättade vad jag sett och frågade vad de tänkt vid de olika tillfällena. Vissa saker var de medvetna om, andra ”Va’ gjorde jag så?” De uttryckte än en gång att det var ovanligt lugnt den här dagen, och frågade om jag inte kunde komma tillbaka en annan gång och observera vad de gjorde när det var fler barn närvarande.

3.1 Etik

Vetenskapsrådet (2011) har tagit fram forskningsetiska riktlinjer för vad man kan förvänta sig av både forskare och deltagare. Vetenskapsrådet har även arbetat fram regler för vad som gäller för forskare och finns att läsa på webbplatsen ”CODEX – regler och riktlinjer för forskning” www.codex.vr.se. För det första ska deltagarna informeras om forskningen och därefter fritt kunna välja om de vill delta eller inte. Bryman (2011) skriver om de grundläggande etiska principer som rör frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet för de personer som ska ingå i forskningen. *Informationskravet* att deltagarna för den aktuella forskningen ska veta vad forskningen ska beröra, samt att deltagandet är helt frivilligt. *Samtyckeskravet* ger berörda personer rätt att själva bestämma om de önskar delta eller inte. Hade jag valt att observera barnen skulle varje barns vårdnadshavare gett sitt samtycke till att deras barn blivit observerat. De personer som jag önskade observera blev informerade om mitt syfte med undersökningen och tillfrågades muntligt och gav sitt samtycke muntligt till detta. Alla deltagare vid observationstillfället dokumenterades helt anonymt, vilket gör att *konfidentialitetskravet* uppfylls. Ingen av berörda pedagoger har på något sätt namngivits eller beskrivits att det ska gå att identifiera någon av dem.

3.2 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet står i ett visst förhållande till varandra, skriver Patel och Davidsson (1998). Det går inte att bara ta hänsyn till det ena, och utesluta det andra. När man gör en undersökning använder man insamlad information om det forskaren avser att undersöka. För att säkerställa att man verkligen undersöker det man har för mening att undersöka säger man att man har god validitet. Jag hade för mening att observera hur pedagoger samspelar och bekräftar barn. Jag anser att jag har gjort detta och att validiteten i min undersökning är god.

Reliabilitet, skriver Patel och Davidsson (1998) är instrumentets tillförlitlighet som mäter det observerade värdet, dvs. det ”sanna värdet” och ett ”felvärde”. Felvärdet beror på brister i tillförlitligheten. När instrumentets tillförlitlighet är reliabelt har vi minskat felvärdet och kommit sanningen närmare. Finns det inte något mått på reliabiliteten måste det finnas andra sätt att tillförlitligheten säkerställs. Om man gör observationer relateras tillförlitligheten till observatörens förmåga. Förutsättningar för god reliabilitet är att den som utför observation är tränade att observera eller har kunskaper i det som ska undersökas. Jag har goda kunskaper kring Vägledande samspel och mitt syfte var att observera hur pedagoger samspelar med barn. Jag anser att reliabiliteten i min undersökning är god.

4 Resultat

Förskolan som jag gjorde min undersökning på har två avdelningar, där jag valde att observera den ena avdelningen (avd 1). Det är svårt att vara på två ställen samtidigt. Alla pedagoger på förskolan var dock tillfrågade om jag fick komma. Avdelning 1 består av 3 pedagoger, två förskollärare och en barnskötare och 17 barn. Denna dag var det få barn på plats och det gjorde att en pedagog gick iväg och tog planering. Detta gjorde att jag fick två pedagoger att observera.

Mitt syfte var att se hur pedagoger samspelar med barn. Mycket av det dagliga arbetet består av samspel i olika situationer. Det kan vara för det lilla barnet att bli bekräftat av en vuxen, och att pedagogen bekräftar det det lilla barnet önskar få bekräftat. Jag såg ett barn lysa en pedagog i ansiktet med en ficklampa, när pedagogen sa ”lampa” var inte barnet fullt nöjd med det svaret. Så barnet lyste pedagogen i ansiktet en gång till och då svarade pedagogen med ”ficklampa” med det svaret var barnet nöjt och gick iväg. Utifrån Hundeides (2009) Vägledande samspel kan jag se dialog 1: Den emotionella dialogen och tema 2: Se och följ barnets initiativ – visa följsamhet med barnet. Barnet kom med en ficklampa som den ville visa. Pedagogen bekräftade att den sett barnet och förstod att barnet ville ha bekräftelse på att den lekte med ficklampan.

Pedagogen sitter på en stol i rummet som de små barnen befinner sig i. 1,5-åringen tittar flera gånger på pedagogen som svarar på ljuskäglan som lyser henne i ansiktet. Röthler (2008) skriver att barn gärna har ögonkontakt med pedagoger för att känna en trygghet. De har lättare att hålla fokus på sin lek om de får någon sorts bekräftelse av en vuxen.

Ett större barn skriver sitt namn på en teckning. Hon kommer till pedagogen för att få bekräftat att hon skrivit rätt. Det stod bara ”ooooo” men enligt barnet var det hennes namn. Barnet vill visa pedagogen vad den gjort och få en bekräftelse på att den varit duktig. Här är det fortfarande dialog 1, enligt Hundeide (2009), och tema 4: Bekräfta och erkännande – förmedla en känsla av betydelse och kompetens. Barnet skrev på sitt sätt och det var bra, pedagogen bekräftade det med ”Åh, så bra du skriver.” Barnet fick en positiv respons. Barnet har börjat ”skriva”, visserligen på sitt eget sätt, men som barnet ser det är det rätt. Det är vad Vygotskij, enligt Partanen (2009) skulle kalla för utvecklingszon, barnet håller på att lära sig något nytt, som det ännu inte behärskar till fullo men barnet försöker och får det bekräftat att det är bra eller på rätt väg. I förskolan börjar en del barn att skriva sitt namn. I Lpfö 98/10 (Skolverket, 2010) står det (s.7) ”Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen”.

Var det bara dialog 1 ur vägledande samspel jag såg? Nej det var det inte. Vid ett tillfälle lade de äldre barnen böcker på golvet i en cirkel som de gick på. De berättade att de hade samling. Den ena pedagogen bekräftade bara med att fråga om de hade lagt böckerna i en cirkel. Medan den andra pedagogen sa att det inte var bra att böckerna låg på golvet. Här bekräftar pedagog 1 att hon ser att barnen har lagt böckerna på golvet. Hon reagerar inte, som jag ser, på att böckerna ligger på golvet. När pedagog 2 får syn på att böckerna är där de är, frågar hon vad barnen tycker: ”Är det ok...?” Hon väntar inte på något svar, utan kommer med förslaget att hämta ”stenarna” istället. Barnen reagerar positivt på förslaget. Här är det Hundeides (2009) dialog 3: den reglerande och gränssättande dialogen, och tema 8: vägleda barnets handling steg för steg, 8d: positiv reglering. När en vuxen säger till barn att de inte får göra det ena eller andra kan det leda till negativa situationer. Här sa pedagog 2 till barnen att de inte fick gå på böckerna, men hon hade ett positivt alternativ, att hämta ”stenarna” som är tänkta att gå på. När pedagog 2 tillsammans med de tre barnen kommer tillbaka är det fler barn som följer med och som vill gå på stenarna. Alla verkade nöjda med det resultatet.

När gruppen ska äta frukt får de bl.a. apelsinklyftor. Ett barn biter i sin apelsinbit och tittar förvånat upp och säger att det är saft i klyftan. Pedagogen som delat ut frukten bekräftar att den hörde vad barnet sa och berättar att det är juice. Här kommer Hundeides (2009) dialog 2 den meningsskapande och utvidgande dialogen med tema 7: utvidga barnets upplevelser genom jämförelser, förklaringar och berättelser; här berättar pedagogen för barnet vad den upplever. Barnet vet säkert vad juice är, men kanske inte reflekterat över varifrån det kommer. Här får den en ny kunskap genom att den själv gjorde upptakten att det var saft och varifrån den kommer. Partanen (2009) skriver att enligt Vygotskij är barnet nu beredd på att lära sig mer om var juice eller saft kommer ifrån.

När barnen gick ut följde jag med ut. Jag fick då tillfälle att observera pedagoger och barn från den andra avdelningen. Vid ett tillfälle snubblade ett barn på kanten till sandlådan. En pedagog som stod en bit ifrån ropade ”Vilket hopp du gjorde!” Barnet reste sig upp och log, den tog ny fart över kanten och upp i rutschkanan. Jag frågade henne varför hon ropade som hon gjorde. Hon svarade att ”Ifall hon slog sig, hade jag redan sett henne.” Här är Hundeides (2009) dialog 1, tema 4; Bekräfta och erkännande – förmedla en känsla av betydelse och kompetens. Pedagogen bekräftade att hon sett barnet som snubblade och uppmuntrade till ett nytt försök att ta sig över kanten till sandlådan. Det visade sig att meningen var att ta sig upp i rutschkanan, och vid nästa försök gick det bra.

Jag kunde se att pedagogerna hade ett positivt samspel med barnen, både medvetet och omedvetet. Pedagogerna bekräftade barnen så att barnen verkade nöjda. De yngsta barnen fick bekräftelse på att de blev sedda.

5 Diskussion och analys

Enligt Røthle (2008) är tryggheten en viktig förutsättning för att barn ska kunna ge sig hän i leken. Røthle menar vidare att yngre barn ska ges möjlighet till trygg lek i förskolan med hjälp av närvarande pedagoger i de olika rummen på förskolan. En närvarande pedagogerna skapar en grundläggande trygghet, där har barnen en möjlighet att gå intill pedagogen för att ”tanka” trygghet, för att sedan kunna gå tillbaka till leken.

Enligt Hundeide (2009) är det viktigt att omsorgsgivaren (pedagogen) uppfattar barnet som gott och positivt, dvs. att omsorgsgivaren ser barnet som kompetent med utvecklingsmöjligheter. Pedagogernas stöd till vägledning finns i de tre dialogerna, för att pedagogens sensibilitet för barnet ska öka.

Den norska professorn Hundeide och den norska forskaren Røthle har inspirerat mig till att valet av ämnet vägledande samspel. De har påvisat att samspel är viktigt för barns utveckling.

Mitt val av förskola var att där har ingen av pedagogerna gått grundutbildningen i Vägledande samspel. I kommunen där jag gjorde min undersökning och som jag själv arbetar i, ska alla inom förskolan arbeta enligt ICDP och Vägledande samspels principer. Jag ville se hur pedagogerna gjorde. Om jag hade varit intresserad av deras åsikter kring Vägledande samspel hade jag intervjuat dem, men det var för mig inte intressant. Jag ville se med egna ögon och bilda mig en egen uppfattning om hur pedagoger samspelar med barn. Jag önskade se ett samspel som jag på något sätt kunde knyta till Vägledande samspel och ICDP. Den dag jag var på förskolan för att observera pedagogerna var det få barn där. Det var flera barn som var sjuka och barn som blivit lediga av olika anledningar. Detta ledde till att en pedagog gick iväg och tog planering, och det gjorde att det bara var två pedagoger att observera på den avdelningen. Hade det varit fler barn på plats hade det kanske förekommit andra sätt att samspela. Det hade kanske blivit någon konflikt mellan barnen som pedagogerna hade fått gå in och lösa. Det hade varit intressant att få se det, hur de hade gjort då. Hade den reglerande dialogen visat sig mer. På den andra avdelningen var det flera ordinarie pedagoger borta, de vikarier som var på plats valde jag att inte observera, eftersom de inte hade gett sitt medgivande. Jag har inte återbesökt förskolan för vidare observationer.

Mitt syfte med undersökningen var att se hur pedagoger samspelar och bekräftar barn.

Hundeide (2009) har ett nytt sätt att se på samspel, han sätter namn på delarna i olika samspelsituationer. Jag anser att positiv bekräftelse är en av vägledande samspels viktigaste aspekter. När ett barn blir bekräftat och får positiv respons på det den gör växer den. På förskolan var samspellet mellan pedagoger och barn var både medvetet och omedvetet kunde jag konstatera under mina observationer. Inom förskolan i min kommun ska alla arbeta efter Vägledande samspels principer, det ska vara medvetet.

Jag antar att när barnet lyste pedagogen i ansiktet var det för att bli bekräftat och att barnet ville visa ficklampan som den lekte med. Enligt Röhle (2008) tycker små barn om att synkontakt med pedagoger för att känna trygghet och det håller jag med om. Många yngre barn leker gärna i det rum som en vuxen befinner sig i för där finns tryggheten, det är något jag såg och som jag själv upplevt i mitt dagliga arbete på förskolan. De yngre barnen vill vara nära de vuxna, medan de äldre barnen som har tryggheten i sig själva, leker gärna tillsammans med andra jämnåriga utan den vuxnas närhet. De äldre barnen kommer om de behöver hjälp eller om det uppstår konflikter mellan barnen. Den här dagen gjorde det inte det. En vuxen i närheten av yngre barn, får många tillfällen att samspela med barnen och när man pratar med små barn lär de sig ord och får ett språk. Vygotskij menar, enligt Jerlang (red.) (1999) att språk är viktigt för samspel och utveckling. Det håller jag med om, att få ta del i de yngsta barnens språkutveckling är något otroligt givande som pedagog anser jag.

Barnet som skrev "oooo" tyckte nog hon skrev mycket bra, och hon fick det bekräftat av pedagogen. Här är vad jag tror början på ett nytt intresse för barnet, den vill lära sig skriva sitt namn Barn studerar vuxna som skriver och - vad vet jag - det ser kanske ut som "oooo" när vi skriver? Det gäller då för pedagogerna att fånga upp det intresset. Jag som pedagog visar barnet sitt namn, kanske vid varje samling och det sitter ovanför sin klädhylla i hallen, namnet finns på teckningar som barnet ritat, det ser sitt namn ofta, vilket gör att barnet känner igen just sitt namn. Nästa steg för just detta barn är att få till "riktiga" bokstäver i sitt namn. När den kommer dit har den uppnått en ny kunskap och behöver nya utmaningar Det är dialog 2 enligt Hundeide (2009) byggställningen som Säljö (2012) skriver om får en våning till.

De äldre barnen lekte samling, utan pedagog. Det i sig var inte intressant eftersom ingen pedagog ingick i deras lek. Efter en stund la de böcker i en cirkel som de sedan gick på. Då pedagog 1 bara konstaterade till de barnen att de hade lagt böckerna i en cirkel. Hon ansåg att det inte gjorde något att böckerna låg platt på golvet så att barnen kunde gå på dem. Pedagog 2 däremot tyckte inte att böckerna skulle ligga på golvet. Här är det den reglerande dialog 3 enligt Hundeide (2009) som visade sig. Pedagog 2 sa att det inte var bra att böckerna låg på golvet. Barnens min var lite åt det besvikna hållet kunde jag se. Pedagogen hade då direkt en idé om vad de kunde gå på istället. Hon ville inte förstöra deras lek, men samtidigt tala om att böcker inte ligger bra på golvet. Hennes idé var att hämta speciella klotsar som är till för att gå på. Jag kunde se att alla barnen tyckte nog att det var ett roligare förslag för alla skrek JAA! Pedagogen gick tillsammans med tre barn och hämtade klotsarna som var på den andra avdelningen, när de kom tillbaka var det flera barn med som också ville gå på klotsarna. Jag vet inte hur jag själv skulle ha agerat i situationen. Den pedagog som fick med sig barnen att hämta annat att gå på, samspelade på

ett mycket bra sätt anser jag. Hon visade på ett positivt sätt att det inte var bra att böckerna såg på golvet och hon hade ett annat förslag på vad barnen kunde gå på istället för böckerna.

En av dialogerna, nr 2 den meningskapande och utvidgande dialogen enligt Hundeide (2009) är en av de viktigaste. Därför att här förmedlas kunskaper på ett naturligt sätt. När barnen åt frukt och ett barn kommer på att det är dricka i apelsinen. Det är starten på ny kunskap. Pedagogens svarade på ett bra sätt att det är därifrån man gör juice eller saft. Barnet som gjorde upptäckten fick ny kunskap och även de övriga barnen fick detsamma. Barnet hade inte byggt upp sin ställning så högt än som Säljö (2012) skriver, pedagogerna måste hjälpa barnet att bygga grunden som senare kommer att byggas på. Det är en bra beskrivning av hur kunskapen utvidgas. Jag skulle vid nästa fruktillfälle ta med apelsiner och tillsammans med barnen pressa dem så att alla fick egengjord juice.

På gården träffade jag även pedagogerna från andra avdelningen. Det var ett tillfälle då ett barn snubblade på sandlådekanten. Den pedagog som då ropade till barnet gav barnet en positiv bekräftelse i en situation som hade kunnat sluta med att barnet grät. Barnet tittade upp och skrattade, den sa inget men gick tillbaka en bit från kanten, tog ny fart över kanten och upp i rutschkanan. Den pedagog som gjorde var att säga ”Vilket hopp du gjorde!” ett ord som klingade positivt istället för ramla. En av Vägledande samspels inställningar är att vara positiv, vilket jag tycker är en bra inställning. Uppmuntra barnet och bekräfta barnet är det 4:e temat i dialog 1 enligt Hundeide (2009) det var just det pedagogerna gjorde. Hon uppmuntrade barnet och visade att hon sett att det ramade. Det gör även jag vid liknande situationer, ett barn som ramlar ”Upp igen, det gick bra” Det är nog ett uttryck som många använder, och av någon anledning verkar det fungera på barn.

Den dag jag besökte förskolan var det lugnt i barngruppen, de lekte självständigt och det förekom inga konflikter. Jag hade kunnat åka dit fler gånger för att få se hur pedagogerna samspelat med fler barn på plats. Det hade kanske uppstått en konflikt, men det är inte säkert.

Avslutning

Det jag observerade på förskolan var att pedagogerna samspelar och bekräftar barn på ett positivt sätt. Det går att se att Vägledande Samspel genomsyrar arbetssättet på den här förskolan, genom att pedagogerna bemöter varje barn som kompetent och med utvecklingsmöjligheter.

Samspel har i alla tider varit viktigt för människans utveckling. Det professorerna Hundeide och Rye gjorde var att sätta namn på olika samspelssituationer som kan uppstå mellan människor, inte bara mellan vuxna och barn utan även mellan två vuxna eller två barn.

Förslag till fortsatt forskning

Det finns många aspekter att utgå från om man ser till ICDP och Vägledande samspel. Det finns barn som av olika anledningar oftare hamnar i konflikter än andra barn. Kan man hjälpa dem till färre konflikttillfällen med hjälp av Vägledande samspels principer? Det skulle vara intressant att forska vidare om.

Om man får positiv bekräftelse som barn, lär sig då barn att känna empati? Det skulle också vara intressant att forska vidare om.

Referenser

- Bell J. (2006) *Introduktion till forskningsmetodik* 4:e upplagan, Lund: Studentlitteratur
- Byrman A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder* upplaga 2:1 Malmö: Liber
- Hundeide K. (2009) *Vägledande samspel i praktiken* Värnamo: ICDP
- Jerlang E., Ringsted S., Egerberg S., Halse J., Jonassen Joy A., Wedel-Brandt B. (1999) *Utvecklingspsykologiska teorier* Tredje upplagan, Stockholm Liber
- Karlsson K. (2008) *Anknytning – om att tolka samspel mellan föräldrar och små barn*. Stockholm: Gothia förlag
- Liberg C. (red.), Lundgren U. P., Säljö R., (2012) *Lärande skola bildning Grundbok för lärare* Andra utgåvan, Stockholm, Natur & kultur
- Niss G., Hindgren L., Westin M. (2007) *Vägledande samspel i förskolan* Stockholm: International Child Development Programme (ICDP)
- Partanen P. (2009) *Från Vygotskij till lärande samtal* Stockholm: Bonnier Utbildning
- Patel R., Davidsson B. (1994) *Forskningsmetodikens grunder* 2:a upplagan Lund: Studentlitteratur
- Pramling Samuelsson I, Asplund Carlsson M. (2007) *Det lekande lärande barnet* Stockholm: Liber
- Röthle M. Løkken G., Haugen S. (2008) *Småbarnspedagogik, Fenomenologiska och estetiska förhållningssätt* Liber
- Skolverket (2010) *Läroplan för förskolan Lpfö 98, reviderad 2010* Stockholm: Skolverket
- Vetenskapsrådet (2011) *God forskningssed* [Elektronisk version] Stockholm: Vetenskapsrådet